



DOM – PROSTOR KOJI SE NAPUŠTA

Kada se vraćaš domu, opet si u sebi.¹

M. Dž. Rumi

Pravi nomadi grade dom koji će napustiti. Isto čine i ptice i građevinski radnici koji spavaju po terenima, sve dok ne sagrade dom koji im ne pripada. Samo onaj ko gradi i napušta poznaje tajnu historijskog nepripadanja, nasuprot onima koji grade i potom ruše, ili onima koji se useljavaju i iseljavaju. Želeo bih da govorim o napuštanju (*leaving*) umesto o življenju (*living*), jer dom često prepoznavamo i na osnovu naše prostorne nepostojanosti, ili po tome koliko on nas napušta pre no što mi napustimo njega. Kada napušta svoje gnezdo, ptica leti; kada napušta svoj dom – čovek se seća.

Kuća ima svoje temelje, svoje zidove i krov koji je štiti od kiša, zalutalih kuršuma i lažnih glasnika budućnosti. U njoj su konzervirani svi nasleđeni strahovi i čežnje, po podu su ispisane sve zajedničke priče i tragovi prošlosti. Dom je arhitektonsko zdanje ličnog pamćenja i mesto koje se napušta onda kada se u mentalnom prostoru javi osećanje napuštenosti. A napuštenost je stanje izostanka sećanja i prebivanje u ogromnom prostoru koji produžava našu senku i eho našeg glasa.

U nedostatku sećanja na vlastito rađanje, strasno se sećamo samo rodne kuće, brišući bolnice sa mape zajedničkih egzistencijalnih prostora. Rodna kuća se ne gradi, ona se nasleđuje, i zato je njeno napuštanje više čin inicijacije nego nomadizma. Gaston Bašlar kaže da je i bez uspomena rodna kuća (kao kontrapunkt snevanoj kući) fizički urezana u nas, da je ona niz organskih navika.² A upravo su navike najveći neprijatelj napuštanja, ljubavi, ideološkog neposlušta. Starci se, ovde na Balkanu, skoro svaku noć prekrste pred spavanje, govoreći da to čine radi bezbolnog prelaza u jedan drugačiji, trajni dom. Nisam razumevao tu naviku, ali mi je bezbolnost trajnog odlaska ostala u sećanju kao olovni teg na tasu vage s druge strane bolnog rađanja.

Česlav Miloš je nakon napuštanja svoje socijalističke domovine pisao da se oseća kao čovek koji može da se kreće slobodno, ali koji svuda za sobom vuče dug sindžir koji ga vezuje za jedno mesto – sindžir najčešće spoljašnje prirode, ali i sindžir koji je postojao unutar njega.³ Bez obzira na sve nametnute geopolitičke ograde, od ideologije se može pobeći, pošto je ona najčešće antonim sećanja i sadašnjosti i uvek nudi samo budućnost. A od budućnosti ne mogu pobeći samo lažni proroci i prodavci apsolutnih istina. Obezdomljenost

¹ Rumi, „Omar i harfist“.

² Gaston Bašlar, *Poetika prostora*.

³ Česlav Miloš, *Zarobljeni um*.

dolazi kada se napuštaju prostori čiji su zidovi bili dovoljno neprobojni za sve glasove opšte sreće i lične otuđenosti. Kada dom napustimo ne osvrćući se unazad, tada napuštanje postaje naš dom, a alke dugog sindžira ostaju čvrsto vezane iza nas, putem maternjeg jezika i jezika detinjstva, kroz svetlost prozora koja pada preko jastuka u dečjoj sobi. U uspomenama, zidovi napuštanja reljefniji su od zidova življenja.

Često zamišljam dom koji se ne napušta: njegovo dvorište omeđeno linijom horizonta; visoke terase s napuštenim gnezdima i neočišćenim pepeljarama; prozore koji odražavaju prašinu grada i kolebljivu svetlost sa zaboravljenog televizora. Razmišljam o domu u koji se dolazi, iz koga se ne odlazi. O domu koji se ne nasleđuje. Razmišljam o dinamičkoj vezi između geometrije prostora i telesnosti onoga ko u njemu prebiva, o dužini praga i kvadraturi želja. Razmišljam o „izbeglicama“ i njihovim novim privremenim domovima koje ispunjavaju svojim nesigurnostima i nameštajem raspoređenim kao u domu koji su tek napustili. Razmišljam o svima onima koji bi sve dali da život napuste u svom domu, u tom ograđenom oltaru pripadanja.

Mimo svoje volje, ostao sam potomak izbeglica i naslednik privremenih domova. Nisam izgradio dom i zato nemam šta da napustim, čak i kada svoje telo-dom premeštam iz jednog prostora u drugi, iz jedne geometrijske istine u drugu.

*(Sa makedonskog prevela **Biljana Andonovska**)*